

Włodzimierz Jastrzębski

**Recenzja książki
pt. *Erinnerungen an Bromberg*
- Wspomnienia o Bydgoszczy,
autorstwa dr. med. Alfreda Cohna**

Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2001

Przedstawiony do oceny maszynopis liczy 162 strony. Składa się nań 13 rozdziałów oraz załącznik pt. *Nasza rodzina* przedstawiający drzewo genealogiczne rodziny Cohnów.

Autor opracowania, dr med. Alfred Cohn swoje wspomnienia z lat 1900-1920 spisał w 1934 r., a więc jeszcze za stosunkowo świeżej pamięci. Są one niezwykle wyraziste i pełne rozmaitych szczegółów.

Przez tekst przewijają się trzy zasadnicze wątki: życie rodzinne, funkcjonowanie bydgoskiego środowiska Żydów oraz realia związane z miastem Bydgoszczą. Szczególnie te ostatnie mają ogromną wartość z punktu widzenia poznawczego. Najwięcej interesującego materiału z tego zakresu dostarczyły następujące rozdziały: V. *Nasze sąsiedztwo*, VIII. *Bydgoskie Gimnazjum* i IX. *Czas wolny*. Sporo szczegółów można też znaleźć nt. życia mieszkańców podbydgoskiego Koronowa w rozdziale XI pt. *Koronowo nad Brdą. Rodzinne miasto rodziców*.

„Nasze sąsiedztwo” to szczegółowy opis handlowej wówczas ulicy Friedrichstrasse (obecnie ulica Długa). Dowiadujemy się z niego wiele o właścicielach sklepów i warsztatów rzemieślniczych rozmaitych branż, co daje wyobrażenia o gustach i upodobaniach ówczesnych mieszkańców Bydgoszczy. Niezwykle ciekawy jest także rozdział zatytułowany „Bydgoskie Gimnazjum”. Autor wspomnień od 11. roku życia (urodził się w 1900 r.) uczęszczał do ekskluzywnego Gimnazjum Realnego usytuowanego w gmachu położonym przy dzisiejszym Placu Wolności. Opisał szczegółowo Dyрекcję Szkoły, wszystkich swych nauczycieli, pokazał metody nauczania i wychowania stosowane w placówce oraz

scharakteryzował niektórych swoich rówieśników. Wiele interesującego materiału dostarczył rozdział pt. „Czas wolny”. Autor opisał w nim funkcjonowanie bydgoskiej komunikacji miejskiej, działalność teatru miejskiego oraz rozmaitych teatrzyków rewiowych, repertuar ówczesnych kin oraz działalność odczytową i popularyzującą naukę. Sporo miejsca w swoich wywodach poświęcił także miejscom weekendowego wypoczynku ówczesnych bydgoszczan, a więc śluzom nad Kanalem Bydgoskim i modnej miejscowości wczasowej – Rynkowo. Podobna problematyka przewija się przez rozdział poświęcony miastu Koronowo, rodzinnej miejscowości dziadków i rodziców autora.

Pozostałe dwa wątki, tj. życie zbiorowe bydgoskich Żydów oraz stosunki rodzinne rodziny Cohnów nie są już tak ciekawe pod względem poznawczym, choć z pewnością powinny zainteresować badaczy środowisk żydowskich oraz zwyczajów panujących w rodzinach bydgoskich mieszczan.

Fakt wydania wspomnień dr. Alfreda Cohna zasługuje ze wszech miar na aprobatę. Bydgoszcz jako taka ma bardzo skromną literaturę pamiątkarską. Realia miasta na początku XX w. są generalnie nieznane. Szkoda jednak, że wspomnienia opublikowano tylko w języku niemieckim. Należało je przetłumaczyć na język polski w celu udostępnienia szerszej rzeszy czytelników. Wydawcy – prof. Barbara Janiszewska-Mincer i dr Elżbieta Alabrudzińska zaopatrzyli tekst w szeroki wstęp pokazujący tło dziejących się wówczas wydarzeń, a także w przypisach i odnośnikach wyjaśnili szereg szczegółów. W sumie uważam, że praca dr. Alfreda Cohna stanowi istotny przyczynek do dziejów miasta. Jestem przekonany, że będzie cieszyć się szerokim zainteresowaniem wśród mieszkańców Bydgoszczy.